

Föräldraföreningen Talknutens yttrande över delbetänkandet *Med rätt att välja – flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp (SOU 2011:30)*

Bakgrund

Afasiförbundet/ Föräldraföreningen Talknuten har sedan början av 1990-talet arbetat för barn och unga med språkstörning och deras föräldrar. Syftet med Talknuten är dels att sprida kunskap om barn och unga med språkstörning, dels att ge stöd till föräldrar runt om i landet. Det finns ett stort behov av att sprida kunskap till personalgrupper och beslutsfattare om målgruppen, för att barn, unga och föräldrar ska få rätt stöd i samhället. Genom påverkans- och informationsarbete vill vi uppmärksamma målgruppen, så att levnadsvillkoren för barn och familjer förbättras.

Om språkstörning Källa: www.spsm.se

Vid tal- och språkstörning är barnets eller elevens språkförmåga påtagligt nedsatt jämfört med andra jämnåriga. Vid flerspråkighet uppträder en språkstörning i barnets alla språk. Språkstörningen kan kvarstå under skolåren och ända upp i vuxen ålder. Det är en funktionsnedsättning som kan se olika ut för olika barn. En språkstörning kan omfatta fyra områden:

- språkljud och hur de kombineras, talets rytm och melodi – fonologi
- ordböjning, småord och satsbyggnad – grammatik
- ords betydelse och framplockning av ord – semantik
- övergripande och situationsanpassad språkanvändning – pragmatik.

Både språkproduktion och språkförståelse kan vara påverkad. Språkstörning kan anges i olika grader från lätt till mycket grav. Vanliga konsekvenser vid språkstörning är:

- långsam språkutveckling
- svårt att lära sig nya ord
- svårförståelig, även för närstående
- begränsad språkanvändning
- nedsatt språkförståelse

Språkstörning kan förekomma med andra funktionsnedsättningar, men definieras av att det är barnets mest framträdande funktionsnedsättning. Tillräckligt språkligt arbetsminne, det vill säga förmåga att i stunden behålla och bearbeta den information man hör, är en kritisk faktor för språkinläring.

Synpunkter

FN-konventionen om barnets rättigheter och FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är viktiga verktyg i Föräldraföreningen Talknutens arbete. Utredningen lyfter fram barnens bästa, valfrihet och kvalitet i utbildningen. Man poängterar också möjligheten att gå i skola i närheten av hemmet. Talknuten instämmer i att det är viktiga utgångspunkter som utredningen poängterar och att barn med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter att välja skolform som andra har.

I Prop. 2008/2009:112 angavs ”Det är emellertid naturligt att det inte finns en enda utbildningsmodell som passar alla elever. Barn med funktionsnedsättningar ska ha möjlighet att välja den skola som passar dem bäst och som kan ge dem det stöd som just de behöver. För detta krävs olika alternativ.” Talknutens erfarenhet är att elever med lindrig språkstörning oftast klarar att gå i en vanlig klass, med individanpassat stöd. Har eleven en måttlig eller grav språkstörning behövs större anpassningar. Då ska möjligheten att välja undervisning i en tal- och kommunikationsklass eller språkklass finnas. Klasserna kan ha olika benämningar men fokus ligger på tal- och språk och personalen har kunskap om språkstörning och elevernas behov av anpassningar. Föräldraföreningen Talknuten anser att specialskolans målgrupp är de som har en grav språkstörning, d.v.s. de elever som har stora språkliga svårigheter och där hemkommunens skolor inte har tillräcklig kompetens. Talknuten erfar att vårdnadshavare i första hand vill att deras barn ska kunna gå i en skola nära hemmet. Vi tror därför att de som kommer att söka till specialskolan är de som behöver den spetskompetens och erfarenhet av grav språkstörning som finns där.

Kap 2. Utredningen påpekar att fokus i utredningen riktas mot elever som är döva eller hörselskadade och att det är den elevgruppen som främst berörs av förslagen. Talknuten är besviken på att utredningen inte lyfter fram specialskolans målgrupp elever med språkstörning tillräckligt. Inte heller i **kapitel 2.4 Skandinavisk utblick** tar man upp hur undervisningen för elever med grav språkstörning ska utformas. Man konstaterar att det i grundskoleåldern är 10 000 till 20 000 elever som har en grav språkstörning. Sedan specialskolan Hällsbo återetablerades år 2008 har elevantalet och antalet ansökningar ökat år från år.

Kap 3.4.2

Utredningen föreslår att en elev som är dövblind eller annars är synskadad och har ytterligare funktionsnedsättning eller har en grav språkstörning ska tas emot i specialskolan om deras behov av en anpassad undervisningsmiljö inte tillgodoses i grundskolan eller grundsärskolan. Talknuten anser att det är bra att det blir tydligt att det räcker med att barnets behov faktiskt inte tillfredsställs i hemkommunen.

Kap 3.4.3 Utredningen påpekar mycket riktigt att det finns en liten grupp hörande elever med grav språkstörning som kan vara i behov av teckenspråk för sin kommunikation. Det är viktigt att den gruppen ska ha rätt att få sin undervisning i regionskolorna. Utredaren föreslår en ändring i författningen som reglerar inskrivningen av eleverna, vilket är positivt.

Kap 6 Deltidsutbildning är ett intressant alternativ för att skapa flexibilitet. Här finns möjlighet att tillvarata de erfarenheter som gjordes under den så kallade visstidsutbildningen på Hällsboskolan. Talknuten anser att deltidutbildningen

behöver utredas ytterligare; hur den ska utformas och vad den får för konsekvenser. Områden som ansvarsfördelning, ersättningsfrågor, samverkan mellan skolformer, planering och administration måste noggrant utredas.

Kap 10 Utredaren föreslår att hemkommunerna ska ta ett ökat finansiellt ansvar för elever i specialskolan. Det medför ökade kostnader för hemkommuner med elever i specialskolan. Ekonomiska avväganden får inte styra möjligheten att välja skolform utan elevers behov och vårdnadshavares val ska styra. En ytterligare analys bör göras av kostnadsfördelningen mellan stat och kommun för att se vilka konsekvenser det får för eleverna. Utredningen föreslår också en översyn av kostnadseffektiviteten i specialskolan vilket Talknuten välkomnar.

Kap 11 Utredningen föreslår en tidsbegränsad satsning för att öka måluppfyllelsen i specialskolan. En nationell samordnare föreslås leda satsningen under tre år. Satsningen ska även innehålla ett stimulansbidrag för att få fler skolhuvudmän att erbjuda anpassade undervisningsmiljöer. En sådan satsning måste utvärderas för att klargöra om det som var tänkt har uppnåtts. Talknuten anser att det är för kort tid för att satsningen ska ge de resultat som eftersträvas. Här krävs ett mer långsiktigt bidrag för att höja kvaliteten i kommunala verksamheter. Talknuten föreslår att en "utslussningsplan" görs när elever har en specialskoleplacering - en struktur för hur man med olika medel kan öka beredskapen i kommunen att ta hand om sina elever på ett inkluderande sätt.

Sammanfattning

Föräldraföreningen Talknuten ser positivt på utredningens förslag till valfrihet att välja skolform och satsning på kvalitet på undervisningen för ökad måluppfyllelse. Talknuten anser dock att flera av utredningens förslag inte är tillräckligt analyserade. Det gäller deltidsutbildningens utformning och vilka konsekvenser den kan få och vilka konsekvenserna blir av det ökade finansiella ansvaret för hemkommunerna.

Specialskolans målgrupp elever med grav språkstörning, finns inte med i utredningens arbete i tillräcklig omfattning. Därför anser Talknuten att det behövs en fortsatt utredning som kan ge förslag på hur en flexibel utbildning ska fungera för den målgruppen. Talknuten anser också att det behövs en fortsatt satsning på kompetensutveckling om språkstörning.

Stockholm den 30 augusti 2011

För Föräldraföreningen Talknuten

Eva Solberg
Ordförande för Föräldraföreningen Talknuten

Afasiförbundet i Sverige
Kampementsgatan 14, 115 38 Stockholm
talknuten@afasi.se, 08-545 663 60, www.afasi.se rubrik Talknuten,